

Sally Thorhaug & Ane Hejlskov Larsen: Museumsgrundbogen. Kunsten at lese et museum. Århus: Systime 2008. 152 s. ISBN 978 87 616 1719 4.

Sally Thorhauges och Ane Hejlskov Larsens nya museianalytiska grundbok är ett ovanligt inslag i den generella bokfloran av teoretiskt tematiserande museologi. Detta rör sig nämligen om en grundbok för museianalys. Målgruppen är uppenbart grundkursstudenter i akademiska ämnen med anknytning till museer som arena för lärande och upplevelse. Målsättningen med boken är att ge läsaren verktyg för att analysera museet ur olika aspekter: det kan röra sig om museets profession och fysiska organisation; det kan röra sig om det mångfacetterade kulturarvsbegreppet; det kan handla om "tingens ordning" – vad visas, egentligen, och varför? Bokens sju temaindelade kapitel följer en didaktisk case-metodik: först en översiktlig presentation av temat, vilket innefattar korta ingångar till centrala begrepp och teorier etc. Sedan följer ett antal frågeställningar och övningsuppgifter, vanligen utformade som gruppövningar.

Anslaget är ledigt och enkelt; boken är närmast skriven i journalistisk prosa med mängder av underrubriker och korta delkapitel. Men, ibland kan resonemangen kännas väl så förenklade. Exempelvis illustreras museiställningens kommunikativa dimension med en standardiserad modell som känns igen från grundskolans eller gymnasiet översikter: modellen baseras på konceptet med en avsändare, ett budskap, och en mottagare, med pilar för kommunikation och respons i ömsesidig riktning. "Eithvert budskab har en afsender og en modtager, som avkoder den afsendte eller modtagne information", får läsaren veta. Budskapet

är iscensatt, vanligen medelst texter, för att förmå besökaren att fokusera på föremål och tolka dem i avsedda riktningar. Men författarna problematiserar inte, enligt min mening, tillräckligt själva konceptet om att museets mål är att överföra ett "budskap" till en besökare – jag återkommer till detta längre fram.

Uställningspersonalens tekniker för att påverka besökarnas tolkningar benämns i boken som "paratexter"; det kan röra sig om allt från ljussättning, kontrastverkan, kombinationer av text och föremål, o.s.v. Huruvida en utställning har "lyckats", beror på besökarens vilja eller möjlighet att spela med i museets iscensättning (därav kommunikationens dubbla riktningar). Författarna förefaller ha valt att hålla denna modell och analys om museal kommunikation på en basal nivå, för att inbjuda läsaren till vidare reflektion om det museala budskapets natur. Fyra kommunikationsstrategier presenteras i korta stycken: museet kan sträva efter att låta besökaren fritt välja sin rundgång i utställningen; men museet kan å andra sidan sträva efter att "överföra" ett tydligt avsett budskap; eller så kan det välja en konstruktivistisk hållning och ställa öppna frågor till besökaren om utställningens mening; slutligen kan museet även välja en narrativ strategi med storytelling som motto, vars bärande poänger emellertid undgår läsaren. Att läsaren presenteras dessa fyra kommunikationsstrategier är dock utmärkt, men resonemangen är tyvärr här för korta (ett stycke för vardera strategi). Det hade fordrats ett utförligare resonemang för att låta läsaren inse att vardera av dessa strategier fundamentalt förändrar konceptet kring ett förmedlat "budskap". I den konstruktivistiska strategin är det besökaren själv som formar det meningsbärande budskapet; medan det i "transmissions-strategin" är museipersonalen (eller externa experter?) som för-

väntas förmedla ett faktainnehåll till en mer eller mindre passiv åskådare. I den ena strategin har curatorerna ett närmast artistiskt uppdrag, i den andra en mer traditionell expertroll. Jag hade gärna sett mer reflektioner om det.

Bokens upplägg fortsätter med ett kapitel om autenticitetens betydelse samt om "tingens ordning". Centrala för museet (och författarna) är att museets institutionella berättigande baseras på ett samhällsuppdrag som vanligt uttrycks i triaden samla, värda, visa (stundtals kompletterat med imperativet "forska"). Science-centre och "experimentarier" är, enligt författarna, inte att betrakta som museer, då de vanligen saknar ett uppdrag att insamla och förvalta en samling artefakter. Kapitlet om tingens ordning inleds, som sig bör, med en historisk översikt med utgångspunkt från samladets betydelse från renessansen fram till idag. Konstmuseet presenteras som väsensskilt från det kultur- och naturhistoriska museet, eftersom insamlingspolitiken här explicit baseras på uppfattningar om god smak, samt en tvingande relation gentemot en extern konstmarknad. Men som läsare skulle man ha önskat ett mer reflexivt resonemang om tingens estetiska och symboliska dimensioner, även på exempelvis kulturhistoriska museer. Att föremålssamlingar i officiell mening har tillkommit med åberopande av vetenskapens behov och förutsättningar, förhindrar inte att även det kulturhistoriska museet formerar och vidmakthåller värden som kopplar till föremålens estetiska och emotionella dimensioner. Kapitlet om tingens ordning brister även i den påtagliga frånvaron av resonemang om tingens roll som kulturellt och/eller kulturhistoriskt källmateriel. På vilket sätt skiljer sig textbaserad tolkning från motsvarande ting-baserad tolkning? "Läser" vi ting som vi

läser text, eller baseras scenet gentemot dessa två medier på två väsensskilda epistemologier? Här skulle bland annat arkeologisk teori om tingens (och textens) mening ha berikat och nyanserat resonemangen.

Längre fram i boken får läsaren veta att varje museiutställning kan analyseras utifrån tre utställningsprinciper: den didaktiska, den affektiva och den estetiska. Principerna presenteras som idealtyper; vanligen kombinerar varje utställning samtliga dimensioner i sin strävan att förmedla någon form av budskap. Men författarnas poäng är att utställningar ändå vanligen uppvisar en slagsida åt endera hållet. Återigen behandlas här konstmuseet som väsensskilt från de natur- och kulturhistoriska museerna. Adekvata frågor om rummets betydelse visavi exempelvis färg och ljussättning, eller konceptet med "den vita kuben", kommer förvisso in i det frågebatteri som avslutar kapitlet. Men, även här skulle man ha velat se ett mer nyanserat resonemang som även tog i beaktande att utställningsrummets utformning, ljus- och färgsättning, etc. är lika adekvat att analysera i relation till exempelvis den kulturhistoriska utställningens gestaltning.

Avslutningsvis, att resonemangen ibland blir litet för förenklade och endimensionella förklarar givervis av just det faktum att boken är en grundbok och att nyanseringar och alternativa tolkningar faktiskt stundtals måste väljas bort, i strävan efter att förmedla en tydlig översikt. Som mina lärare i ämnet idéhistoria påpekade för mig som grundkursstudent vid början av 1990-talet, måste man först lära sig en kanon, innan man kan bryta mot den! Danmark har, till skillnad mot Sverige, framarbetat en kulturhistorisk kanon, samt en museislag. Boken presenterar den danska museislaggen, som explicit anger att ett museum hand-

skas med ting och förväntas hysa samlingar. Ett museums roll är enligt denna lag att insamla och vårda föremål samt förmedla dokumentation om dess samlingar. Till det ska (det statsstödda) museet även verka för "säkrande av Danmarks kulturarv". Det är bra att bokens författare försöker öppna upp för dialog om vad detta "säkrande" egentligen förutsätter, samt vad som egentligen rymms inom uttrycket "Danmarks kulturarv".

Bokens stora förtjänst är att den ger en enkel och förhållandevis lättillgänglig introduktion till hur museet som institution kan förstås, hur utställningar kan analyseras, samt ger aspekter på de komplexa roller som museet fyller i dagens samhälle. Det är helt enkelt en grundbok i praktisk museologi, som åtminstone i Danmark, lär vara ett utmärkt tillskott på universitetens grundkurser.

*Richard Pettersson, Docent i museologi*

*Adress: Umeå universitet, SE-901 87 Umeå*

*E-mail: richard.pettersson@kultmed.umu.se*